

Dit materiaal is ontwikkeld door Filosovaardig
in het kader van de Week Tegen Pesten 2020
van Stichting School & Veiligheid
www.weektegenpesten.com

Wat is dat dan? Aardig zijn?

Norming in het groepsvormingsproces door te filosoferen met kinderen

De Week Tegen Pesten 2020 staat dit jaar in het teken van groepsvorming. Het accent ligt hierbij vooral op de *normingsfase*. Dat is de fase waarin je met je groep afspraken maakt over regels, normen en waarden die jullie belangrijk vinden. Dit resulteert in veel klassen in een ondertekende poster waarop afspraken staan als 'we zijn aardig voor elkaar' of 'we hebben respect voor elkaar'.

Deze afspraken zijn natuurlijk mooi, maar vaak is niet nagedacht over wat bijvoorbeeld aardig zijn of respect hebben eigenlijk inhoudt. De betekenis van deze woorden lijkt voor de hand te liggen, maar in de praktijk heeft iedereen daar toch andere ideeën over en soms zelfs geen ideeën. Omdat iedereen er anders over denkt kun je als leerkracht niet simpelweg jouw definitie aan de groep opleggen.

Omdat deze begrippen voor iedereen iets anders betekenen is het daarom aan te raden om met je groep na te denken over wat deze begrippen eigenlijk inhouden en vooral wat ze voor deze groep betekenen. Dit kan heel goed door samen over deze begrippen te filosoferen.

In deze lesbrief vind je handreikingen hoe je dit kan doen. Het zal ervoor zorgen dat *norming* een sterker effect heeft, de afspraken duidelijker zijn en daardoor meer draagvlak hebben. Plus als meer kinderen zich beter aan de afspraken houden, zal er minder gepest worden.

Wat is filosoferen?

Filosoferen is niet moeilijk, het is hooguit even wennen want als volwassene mag je nu eens niet je mening geven. Het gaat om het denken van de kinderen en om hun antwoorden. Het enige wat jij als begeleider mag doen, is vragen stellen en beurten geven. Het zal beslist mooie gesprekken opleveren, die soms kort en soms lang duren.

Het is wel belangrijk dat de kinderen steeds argumenten geven bij hun antwoorden. Dit kun je stimuleren met doorvraagvragen als:

- Hoe weet je dat?
- Wie bepaalt dat?
- Zou het ook anders kunnen zitten?

- Is dat altijd zo?
- Kun je een voorbeeld geven?
- Bestaat daar een regel voor?

Lees eventueel ter voorbereiding eerst de gratis mini-cursus filosoferen met kinderen op www.filosovaardig.nl.

Vooruitblik

Je gaat met de kinderen filosoferen over eigenschappen waarvan je kunt verwachten dat ze een bijdrage leveren aan een veilige, gezellige groep waarin elk kind goed kan werken. Het doel is om te komen tot gedragsafspraken.

Doelgroep

Groep 3 t/m 8. NB Hoe ouder de kinderen, hoe meer je in dit gesprek de diepte in kunt gaan. Bij de jongste groepen kun je ervoor kiezen minder eigenschappen te bespreken.

Thema

Eigenschappen die zorgen voor een fijne groep. Denk aan eigenschappen als behulpzaam, eerlijk, sociaal, belangstellend, humor, etc.

Duur

Je kunt het beste vier of vijf gesprekken van 30-45 minuten voeren. Zo kun je per gesprek drie tot vijf eigenschappen bespreken. Tenslotte maak je in een afrondend gesprek een top 5.

Dit lijkt heel tijdsintensief maar op deze manier heb je meer kans dat je alle gezichten dezelfde kant op krijgt. Zo ontstaat er meer draagvlak voor regels en afspraken. Dit zal je de rest van het jaar meer rust en dus tijd opleveren.

Bovendien leren kinderen sowieso veel van filosofische gesprekken en is het nooit verloren tijd. Filosoferen is onder andere goed voor de taalontwikkeling, de ontwikkeling van het kritische denken, creatief denken, denkvaardigheden en meer. Lees meer over de voordelen van filosoferen met kinderen op: <https://www.filosovaardig.nl/blog/waarom-filosoferen-met-kinderen/>

Bijlagen

Bij deze lesbrief horen 2 bijlagen.

Bijlage 1: kaartjes met eigenschappen

Bijlage 2: vragenkaartjes met onderzoeksvragen

Vorbereiding voor de leerkracht/ouder

- Print de bijlagen uit. Maak van bijlage 1 zoveel prints dat er met deze eigenschappenkaartjes in tweetallen gewerkt kan worden. Bijlage 2 hoef je alleen voor jezelf te printen.
- Knip de kaartjes uit. Indien gewenst kun je de kaartjes lamineren.

Zo ga je te werk

In een aantal gesprekken ga je met de kinderen onderzoeken wat bepaalde eigenschappen betekenen. Het gaat om eigenschappen waarvan veel mensen vinden dat die kunnen bijdragen aan een fijne groep. Je kunt de verschillende eigenschappen onderzoeken met de vragenkaartjes uit de bijlage. Je hoeft niet steeds alle vragen te behandelen. Bekijk per eigenschap hoe het gesprek loopt en welke vragen op dat moment prikkelend zijn. Maak aan het eind van elk gesprek een samenvatting m.b.v. kernwoorden zodat je aan het begin van het volgende gesprek even kunt doornemen waar je het de vorige keer over gehad hebt.

Tip

Laat vooral je eigen ideeën tijdens het gesprek los en laat de kinderen kritisch denken over de verschillende eigenschappen. Bedenk hierbij dat de kern van filosoferen is dat je het vanzelfsprekende in vraag stelt.

Je kunt de volgende eigenschappen gaan onderzoeken. In bijlage 1 vind je ze in een vormgeving van kaartjes.

1. Aardig
2. Behulpzaam
3. Belangstellend
4. Duidelijk
5. Eerlijk
6. Empathisch
7. Geduldig
8. Gezellig
9. Humor
10. Rechtvaardig
11. Sociaal
12. Spontaan
13. Tolerant
14. Verantwoordelijk

De eigenschappen kun je onderzoeken met onderstaande onderzoeksvragen. Deze vragen vind je in bijlage 2 in de vormgeving van kaartjes.

- Wat zou een goede omschrijving voor deze eigenschap zijn?
- Geef eens een voorbeeld van iets wat je doet als je deze eigenschap hebt.
- Wat betekent deze eigenschap voor de mensen om je heen?
- Wat betekent deze eigenschap voor jezelf?
- Wat zijn de voordelen van deze eigenschap?
- Wat zijn de nadelen van deze eigenschap?
- In welke situatie is dit een slechte eigenschap?
- Wat is het tegenovergestelde van deze eigenschap?
- Hoe zou de wereld eruitzien als iedereen deze eigenschap heeft?
- Hoe zou de wereld eruitzien als niemand deze eigenschap heeft?

Afronden: Top 5 eigenschappen

De afgelopen dagen of weken heb je met de kinderen verschillende eigenschappen onderzocht en proberen te benoemen wat ze precies inhouden. Nu ga je met de kinderen een top 5 van deze eigenschappen maken.

Dat doe je vanuit deze vraagstelling: welke vijf eigenschappen kunnen het meeste bijdragen aan een fijne groep?

Je kunt de kinderen hierover eerst in tweetallen en vervolgens viertallen laten denken. Ze kunnen hierbij de kaartjes uit bijlage 1 gebruiken die je voor elk tweetal hebt geprint.

- Laat de kinderen eerst in tweetallen de volgens hun tien belangrijkste eigenschappen kiezen.
- Dan komen twee tweetallen samen en wordt in het zo ontstane viertal gekeken waar de twee selecties overlap hebben. Uit de kaartjes die dan overblijven moeten de kinderen de zeven beste kiezen.
- Dan ga je met de hele groep samen kijken welke eigenschappen bij alle viertallen in hun top 7 stonden.
 - Als dat er vijf of minder zijn, dan komen deze sowieso in de top 5.
 - Zijn het er meer dan vijf dan moet worden bediscussieerd welke eigenschappen toch net even minder belangrijk zijn en dus afvallen. Net zolang tot je een top 5 hebt.
 - Zijn er minder dan vijf eigenschappen dan kijk je welke eigenschappen door de meeste groepen gekozen werden en deze voeg je toe aan de top 5.
- Schrijf tenslotte de top vijf op een poster.

Verwerking: goede voornemens

Met de groep heb je bepaald welke eigenschappen bijdragen aan een fijne groep. Maar wat betekent dit voor elk kind individueel? Laat elk kind daar nu zelf over nadenken. Laat ze bedenken hoe ze in elk geval twee van de vijf eigenschappen tot uiting kunnen laten komen. Is het kind van zichzelf al heel behulpzaam, dan hoeft hij aan dit punt niet te werken. Is hij nooit behulpzaam, dan kan hij bedenken hoe hij wat behulpzamer kan worden. Dit moet een concreet voornemen zijn. Dus niet: 'ik wil behulpzamer worden'. Maar bijvoorbeeld 'Ik wil een klasgenoot altijd helpen als hij/zij daarom vraagt' of 'ik wil elke week de juf/meester met iets helpen'.

Verzamel deze goede voornemens en bewaar ze. Kom er na een paar weken met elk kind op terug. Is het gelukt? Wat ging goed? Wat ging niet goed? Hoe kun je ervoor zorgen dat het nog beter gaat. Indien gewenst kun je hier in de loop van het jaar vaker op terug komen.

Tip

Voor het werken met eigenschappen, ook wel deugden of kwaliteiten genoemd, zijn er allerlei materialen op de markt. Zoals het *Deugdevriendjes Doeboek* en het *Ken je Kwaliteitenspel*. Je vindt in de Webshop Kinderfilosofie de beste materialen verzameld.

AARDIG

BEHULPZAAM

BELANGSTELLEND

DUIDELIJK

EERLIJK

EMPATISCH

GEDULDIG

GEZELLIG

HUMOR

RECHTVAARDIG

SOCIAAL

SPONTAAN

TOLERANT

VERANTWOORDELIJK

Wat zou een goede omschrijving
voor deze kwaliteit zijn?

www.filosovaardig.nl

Geef eens een voorbeeld van iets
wat je doet
als je deze kwaliteit hebt.

www.filosovaardig.nl

Wat betekent deze kwaliteit
voor de mensen om je heen?

www.filosovaardig.nl

Wat betekent deze
kwaliteit voor jezelf?

www.filosovaardig.nl

Wat zijn de voordelen
van deze kwaliteit?

www.filosovaardig.nl

Wat zijn de nadelen
van deze kwaliteit?

www.filosovaardig.nl

In welke situatie is dit een
slechte kwaliteit?

www.filosovaardig.nl

Wat is het tegenovergestelde
van deze kwaliteit?

www.filosovaardig.nl

Hoe zou de wereld eruitzien
als iedereen
deze kwaliteit heeft?

www.filosovaardig.nl

Hoe zou de wereld eruitzien
als niemand
deze kwaliteit heeft?

www.filosovaardig.nl